

Liepājas Valsts 1. ģimnāzijas konference “Spekkes lasījumi”

“Izglītota cilvēka ceļš uz Latvijas valsti”

Vija Spekke. Izstāde *Bēgļi – gūstekņi*

Konferencē *Spekkes lasījumi* 2017.gada 10.novembrī Liepājas Valsts 1. ģimnāzijā tiek piedāvāta unikāla iespēja skatīt gleznotājas un grafiķes Vijas Spekkes da Sako (1922 – 2016) gleznu ciklu *Bēgļi – gūstekņi*, pateicoties Diānas Jances, māksliniecei tuvas radnieces, atbalstam.

Vija Spekke da Sako

Vija Spekke dzimusi Rīgā filologa, vēsturnieka un diplomāta Arnolda Spekkes un pianistes Aleksandras Stērstes-Spekkes ģimenē. Aleksandra Spekke bija dzejnieka Edvarta Virzas dzīvesbiedres dzejnieces Elzas Stērstes māsa, savukārt Vija Spekke bija Edvarta Virzas krustmeita, kurai dzejnieks rakstīja veltījuma dzejoļus. Māksliniecisko izglītību guvusi Mākslas akadēmijā *Accademia Cignaroli* Veronā, kur viņa studēja tēlniecību un grafiku – oforta un litogrāfijas tehnikas, Starptautiskajā grafikas skolā Venēcijā, Romas Mākslas akadēmijā un *Ruskin School* Oksfordā. Gandrīz visu mūžu māksliniece, kurai īpaši tuvs bija akvarelis, dzīvoja Itālijā. Vija Spekke aizgāja mūžībā Veronā 2016. gada nogalē. Apbedīta dzimtas kapu kalniņā blakus brālim Andrejam Rīgas Meža kapos.

Vijas Spekkes darbos satvinās romāņu un baltu kultūras, Vidusjūra saplūst ar Baltijas jūru. Dzimtenē un Latvijas mākslas vidē viņa atgriezās tikai 1993. gadā. Mākslinieces gleznās reizēm ieskanas dzimtas dzejnieku, mūziķu un vēsturnieku likteņi. Gandrīz ikkatram ir bijis kāds dzīves posms, kurā izjūts bēgļa gaitu sūrums, un bēgļu tēma uzrunā visu tautību, dažādu laiku, reliģiju un varu vajātos. Tomēr Vija Spekke apzināti piedāvā iztēles brīvību savu gleznu aplūkotājiem, jo iespaidi, ko rada mākslas darbs, stāv pāri laiku un valstu robežām: “.. jāatstāj brīva domu telpa, kaut kas līdz galam nepateikts, lai, darbu uzlūkojot, cilvēkiem ir izvēle veidot iekšēju dialogu ar mākslinieku”.

Izstādē skan kurdu tautības sīriešu komponista Moutaza Ariana skaņdarbi *Meklējot mieru* un *Migranti*. Jau piecus gadus viņš ir bēgļis Turcijā, pelna iztiku kā ielu muzikants un sapņo savas kompozīcijas reiz atkal dzirdēt īstā koncertā. Domājot, kā skaniski papildināt gleznu vēstījumu, Diāna Jance sākusī meklēt informāciju par sīriešu komponistiem bēgļiem: „Un tā es atradu Moutazu Ariānu, kurš savulaik ir mācījies Damaskas Mūzikas akadēmijā un pēc tautības ir kurds. Viņš laipni deva atļauju savu mūziku izmantot. Esmu daudz ar viņu sarakstījusies, aizsūtīju viņam arī gleznu reprodukcijas. Un viņš teica, ka ļoti jūt mūs un ir ļoti pārsteigts par šo Baltijas un Itālijas pēkšņo līniju, kas tik dīvaini sasaucas.”

Diāna Jance atklāj: “Mūsu dzimtā ir kāds sens stāsts... Droši vien tādu stāstu latviešiem ir daudz. Reiz kāds austrumu izcelsmes bēglis meklēja patvērumu zemē, kas tikai pēc vairākiem gadu desmitiem tika nosaukta vārdā – par Latviju. Visticamāk, viņš bija ar tumšu ādas krāsu, melniem matiem un musulmanis.. Visticamāk, bēglis vai gūsteknis no kara līdzgājējiem. Nostāstā, kurš atceļojis līdz mūsu dienām, bēglis esot nācis no reiz varenās Osmaņu impērijas, no mūsdienu Turcijas. Visdrīzāk viņš klejoja, nemācēdams ne vārda latviski... Un tieši šis austrumu izcelsmes bēglis atrada patvērumu mājās Zemgalē, ko tagad pazīst kā *Billītes*, un bija vecvectēvs vienam no latviskākajiem un lielākajiem dzejniekiem – Edvartam Virzam..” Te jāpiebilst, ka Diāna Jance ir Edvarda Virzas un Elzas Stērstes mazmazmeita.

Runāt par kādu cilvēku no Spekkes dzimtas nozīmē runāt gan par Latvijas vēsturi, gan kultūru, jo šīs dzimtas personības ar savu dzīvi un darbību ierakstījuši sevi arī valsts (un ne tikai) vēsturē. Lūk, daži vārdi – Stērstu Andrejs, Elza Stērste, Edvards Virza, Anna Žīgure, Jānis Žīgurs... Šie cilvēki ar savu unikālo dzīves pieredzi, darbību, identitātes apziņu uzskatāmi ilustrē, kāds ir izglītota cilvēka ceļš uz Latvijas valsti. Katram savā izpratnē. Latvijas Zinātņu akadēmijas goda doktors Ojārs Zanders: “..viņus vieno patiesa tēvzemes mīlestība un tuvība Eiropas kultūrai: Latvijas zeme un pasaules debesis.”

SAISTĪTIE RAKSTI

Tēvs, meita un dzejnieks. Arnolds Spekke, Vija Spekke un Edvarts Virza. *Latvijas Vēstnesis*, 20.09.1995., Nr.143 (426). Avots: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/27592>

Paaudžu paaudzēs, ar stingru mugurkaulu un misijas apziņu. *Latvijas Vēstnesis*, 5.12.2003., Nr.172 (2937). Avots: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/81808>

Māris Brancis. „Bēgli – gūstekņi“. Vijas Spekkes bēgli – mākslā un leģendā. *Latvietis*, Nr.409, 2016. g. 6. maijā. Avots: <http://www.laikraksts.com/raksti/6248>

Māra Rozenberga. Kalnciema kvartālā - Vijas Spekkes gleznu izstāde “Bēgli – gūstekņi”. Avots: <http://www.lsm.lv/raksts/kultura/maksa/kalnciema-kvartala-vijas-spekkes-gleznu-izstade-begli--gustekni.a179896/>

Gunta Jaunmuktāne. LU Akadēmiskajā bibliotēkā notiks Misiņa kluba kārtējais lasījums.22.02.2017. Avots: <https://www.lu.lv/zinas/t/44899/>